

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Euroopan unionin
osarahoittama

Kunnan ilmastotyön koordinointi: suunnitelmasta toteutukseen

Kunnan ilmastotyön koordinointi: suunnitelmasta toteutukseen

Ilmastotyö kunnassa edellyttää suunnitelmallista otetta, selkeitä vastuita ja jatkuvaa seurantaa. Työn koordinointi perustuu kunnan ilmastosuunnitelmaan, joka toimii strategisena työkaluna ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Hyvin koordinoitu ilmastotyö tarkoittaa, että suunnitelmat muuttuvat konkreettisiksi teoiksi, eri toimialat sitoutuvat tavoitteisiin ja työ etenee johdonmukaisesti osana kunnan arkea ja päätöksentekoa. Tämä edellyttää toimivia rakenteita, kuten ohjausryhmiä ja selkeitä vastuunjakoja, sekä prosesseja, jotka tukevat ilmastotoimien budjetointia, toteutusta ja vaikutusten arviointia.

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota kunnille käytännönläheistä tukea ilmastotyön eri vaiheisiin: suunnitteluun, koordinointiin, toteutukseen, seurantaan ja viestintään. Opas kokoaa yhteen keskeiset toimintatavat ja työkalut, joita kunnat voivat hyödyntää rakentaessaan vaikuttavaa, systemaattista ja omaan toimintaympäristöönsä sopivaa ilmastotyötä. Tavoitteena on helpottaa ilmastotavoitteiden integroimista osaksi kunnan vuosikelloa, päätöksentekoa ja arjen toimintaa, sekä vahvistaa kunnan kykyä viestiä onnistumisista ja edistymisestä asukkaille, päättäjille ja sidosryhmille.

Tämä opas on laadittu *Ilmastokestävä Pohjois-Karjala 2030* -hankkeessa, jolle on myönnetty tuki Oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) rahastosta

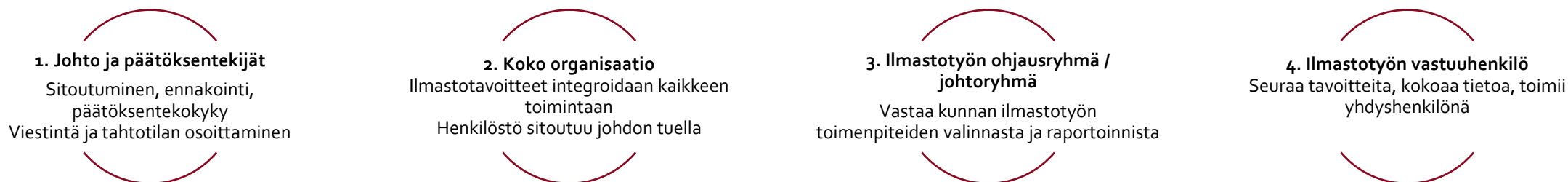

1. Kunnan ilmastosuunnitelma

Ilmastosuunnitelma on kunnalle strateginen työkalu ilmastotyön suuntaamiseen ja päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen. Sen avulla kunta määrittelee, kuinka paljon kasvihuonekaasupäästöjä on tarkoitus vähentää ja millä aikataululla. Suunnitelma kokoaa yhteen keskeiset keinot ja toimenpiteet, joilla tavoitteisiin pyritään – kuten energiatehokkuuden parantaminen, uusiutuvan energian edistäminen, kestävän liikkumisen tukeminen ja ilmastokestävän maankäytön kehittäminen.

Ilmastosuunnitelma lisää ilmastotyön läpinäkyvyyttä ja tukee kuntalaisten, yritysten ja muiden sidosryhmien osallistumista. Suunnitelma osoittaa, että kunta suhtautuu ilmastovastuuseen vakavasti ja toimii tavoitteellisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Suunnitelman tässä vaiheessa toimenpiteet ovat usein vielä yleisluontoisia. Niiden tarkat vaikutukset ja kustannukset määrittyvät myöhemmin, kun suunnitelma etenee toteutukseen.

2. Ilmastotyön organisointi

Ilmastosuunnitelman toimeenpano edellyttää, että ilmastotavoitteet integroidaan osaksi kunnan kaikkea toimintaa. Tämä edellyttää henkilöstön, johdon ja päätöksentekijöiden sitoutumista ilmastotyöhön. Ilmastotyö edellyttää toimintatapojen uudelleenarviointia ja ajattelumallien muutosta, mikä vaatii erityisesti johdolta ennakoivaa otetta ja päätöksentekokykyä. Selkeä viestintä ja johdon osoittama tahtotila luovat edellytykset henkilöstölle ilmastotoimien tehokkaaseen toimeenpanoon.

Ilmastotyötä ohjaa virallisesti nimetty työryhmä, jonka asettaa kunnanjohto. Vaihtoehtoisesti kunnassa voidaan päättää, että ilmastotyö kuuluu osaksi kunnan johtoryhmän tehtäviä. Työryhmän tehtävänä on seurata ilmastotyön kokonaisuutta ja tehdä siihen liittyviä linjauksia. Ohjausryhmälle on tarkoituksenmukaista määritellä selkeät tehtävät ja toimintatavat, jotta ryhmän toimivuus ei ole riippuvainen yksittäisen henkilön motivaatiosta tai sitoutumisesta.

Työskentely voi olla kevytmuotoista, ja ryhmä kokoontuu esimerkiksi 2–4 kertaa vuodessa. Kokousrytmi määritellään kunnan koon ja tarpeiden mukaan. Työryhmään kuuluu edustajat eri toimialoilta, ja puheenjohtajana toimii kunnanjohtaja tai hänen nimeämänsä henkilö.

Ilmastotyölle nimetään vastuuhenkilö, joka hoitaa koordinointia muun työnsä ohella. Hän seuraa tavoitteiden toteutumista, kokoaa tietoa ja toimii yhdyshenkilönä ulkopuolisiin toimijoihin ja keskeisiin sidosryhmiin. Vastuuhenkilö ei kuitenkaan vastaa ilmastosuunnitelman toimenpiteiden käytännön edistämisestä lukuun ottamatta omalla vastuualueellaan olevia toimenpiteitä.

3. Talousarvio ja ilmastobudjetointi

Ilmastosuunnitelmasta valitaan ne toimenpiteet, jotka ovat ajankohtaisia ja joita pyritään toteuttamaan tulevan budjettikauden aikana. Toimenpiteet ovat kiinteä osa talousarviota, eli sitä ei käsitellä erillisenä osiona. Kunnilla on rajalliset resurssit, eikä jokaista ilmastosuunnitelmaan sisällytettyä toimenpidettä voida toteuttaa samanaikaisesti. Tämän vuoksi on olennaista arvioida kunkin toimenpiteen merkitystä osana kunnan ilmastotyön kokonaisuutta. Arvioinnin avulla voidaan tunnistaa vaikuttavimmat toimenpiteet ja asettaa ne toteutuksen kannalta etusijalle.

Kullekin toimenpiteelle määritellään tarvittavat investointikustannukset ja arvioidaan niiden ilmastovaikutukset. Arviointiprosessi on merkittävä, sillä se antaa tietoa siitä, miten hyvin toimenpiteet edistävät kunnan ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Talousarvioon sisältyvä ilmastobudjetti määrittelee ilmastotyöhön varatut määrärahat, arvioidut säästöt sekä

päästöbudjetin. Ilmastobudjetointia voidaan kehittää vaiheittain, aloittaen yksinkertaisista elementeistä ja laajentaen sisältöä vuosittain. Myös rajallisilla resursseilla toimiva kunta voi sisällyttää talousarvioonsa tiedot kunnan kasvihuonekaasupäästöistä sekä esitetyt ilmastotoimenpiteet vuositasoitteineen ja investointitarpeineen. Ilmastobudjetointi edustaa ilmiöpohjaista budjetointia, jonka tavoitteena on vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa ja tukea kokonaisvaltaista suunnittelua.

Ilmastobudjetin voi rakentaa monin eri tavoin riippuen käytettävissä olevista resursseista.

Tärkeintä ilmastobudjetoinnissa on, että se tuo ilmastotyön näkyväksi ja kiinteäksi osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua.

Palvelualue	Päästösektori	Toimenpide	Tyyppi	Talousarvio
Infrapalvelut	Tieliikenne	Joukkoliikenteen ostot	Käyttötalous	-1 434 900,00
Maankäytön suunnittelu	Raideliikenne	Ratavarren asemakaavan laatiminen, selvitykset	Käyttötalous	-17 200,00
Maankäytön suunnittelu	Raideliikenne	Sääksjärven yleiskaavan selvitykset	Käyttötalous	-17 300,00
Maankäytön suunnittelu	Tieliikenne	Hauralan yleiskaavan selvitykset	Käyttötalous	-15 000,00
Maankäytön suunnittelu	Tieliikenne	Honkaniementien asemakaavan laatiminen ja selvitykset	Käyttötalous	-3 600,00
Rakennus- ja ympäristövalvonta		CO2 päästökehityksen seuranta	Käyttötalous	-1 500,00
Rakennus- ja ympäristövalvonta	Kulutussähkö	Ilmasto- ja energianeuvonta	Käyttötalous	-2 000,00
Rakennus- ja ympäristövalvonta	Tieliikenne	Osallistuminen pyöräilyn tavoiteverkkoselvitykseen	Käyttötalous	-3 400,00
Tilat ja rakennuttaminen	Jätteiden käsittely	Tekonurmen kierrätys Sääksjärveltä Keskus kentälle ja Kanavan koululle	Investointi	-15 000,00
Tilat ja rakennuttaminen	Kulutussähkö	Uusi energiankulutusseurannan järjestelmä	Käyttötalous	-28 000,00
Tilat ja rakennuttaminen	Tieliikenne	Polkupyörätelinekatoksen asennus	Käyttötalous	-10 000,00
Tilat ja rakennuttaminen	Tieliikenne	Sähköautojen latauspisteiden hakinta ja asennus	Käyttötalous	-7 500,00
Yhteensä				-1 555 400,00

Kaupungin ilmastobudjetin investointiosa vuosina 2025 – 2027 (1 000 euroa)

Vastuutaho	Toimenpide	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Yhdyskuntatekniikka	Kävely- ja pyörateiden rakentaminen	2 600	2 000	2 000
Yhdyskuntatekniikka	Ajoneuvokannan uudistaminen vähäpäästöiseksi, työkonet ja kuorma-autot		80	320
Tilakeskus	Uusiutuvan energiantuotannon lisääminen olemassa olevissa rakennuksissa.	100	100	100
Joensuun vesi	Vesihuoltolaitoksen aurinkoenergiajärjestelmien toteuttaminen	100		
Yhdyskuntatekniikka	Ulkovalaistuksen uusiminen led-valaistukseksi	400	400	400
Liikennesuunnittelu	Polkupyörien liityntäpysäköintiä lisääminen joukkoliikenteen saavutettavuuden parantamiseksi	30	30	30

Ilmastobudjetoinnin esimerkkejä Lempäälän kunnan ja Joensuun kaupungin talousarviosta

4. Seuranta ja raportointi

Viimeisessä vaiheessa toimenpiteiden toteutuminen raportoidaan osana kunnan tilinpäätöstä. Raportoinnissa arvioidaan, missä määrin asetetut toimenpiteet on toteutettu sekä millaisia ilmastovaikutuksia niillä on ollut. Arviointi voidaan toteuttaa määrällisesti tai laadullisesti toimenpiteen luonteen mukaan. Esimerkiksi energiaremonttien osalta päästövaikutuksia voidaan arvioida sähkönkulutuksen vähenemisen perusteella. Maankäyttöön liittyvissä toimenpiteissä vaikutusten arviointi voi puolestaan perustua laadulliseen tarkasteluun, kuten kaavaratkaisujen ilmastovaikutusten analysointiin.

Kunnan päästökehitystä ja ilmastosuunnitelman etenemistä on seurattava säännöllisesti. Tämä vahvistaa ilmastotyön kokonaiskuvan hahmottamista, tiedolla johtamista ja tietopohjaista päätöksentekoa sekä ilmastotyön avoimuutta. Seurannan avulla saadaan tietoa siitä, riittävätkö toimenpiteet päästövähennystavoitteen saavuttamiseen.

Ilmastosuunnitelman seurantasykli on määritelty jokaisen kunnan ilmastosuunnitelmassa. Ilmastotyön etenemisestä voi tuottaa myös reaaliaikaista tietoa kuntalaisille, yrityksille ja keskeisille sidosryhmille Ilmastopolun kautta.

Kun vuositason ilmastotoimet on sisällytetty talousarvioon, niiden toteutumista seurataan tilinpäätöksen yhteydessä. Tämä luo sitovan, vaikuttavan ja jatkuvan rakenteen ilmastotoimenpiteiden kustannusten ja niillä saavutettujen säästöjen seurantaan.

Kaupungin ilmastobudjetin investointiosan toimenpiteet

Vastuutaho	Toimenpide	TA2023 (1 000 euroa)	Toteuma 2023 (1 000 euroa)	Toteuma
Yhdyskunta- tekniikka	Kävely- ja pyöräilytei- den rakentaminen	1 245	1 888 Toteutunut investointiohjel- man mukaisesti.	toteutui
Yhdyskunta- tekniikka	Ajoneuvokannan uudis- taminen vähäpääs- töiseksi, työkonet ja kuorma-autot	317	317 Uusi tiehoitoauto on Euro 6 - luokan mukainen.	toteutui
Tilakeskus	Öljylämmityksestä luo- puminen kaupungin kiinteistöissä	0	27 Öljylämmitteisiä purkukohte- ita 2 kpl, jotka toteutuvat vuo- den 2023 aikana.	toteutui

Strategiakärki: 4. Resurssiviisas kaupunki					
Vaikuttavuustavoite: 4.4 Resurssiviisas kulutus ja kiertotalous					
Toiminnallinen tavoite	Toiminnallinen mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso	Palvelualue/vastuutaho	Toteuma 2023
Toimitilojen vajaakäyttö- aste	tyhjät tilat/ hallinnassa olevat tilat (m ²)	6,67 %	6,5 %	Tilapalvelu-liikelaitos	Tavoite ei toteutunut. Vajaakäyttöasteen toteutuma oli 7,85 %
Kiinteistöjen kokonais- energian ominaiskulutus pienenee 3 % vuoden 2021 tasosta (lämpö normeerattu)	energian ominaiskulutus (kWh/m ³)	51,6 kWh/m ³	50,0 kWh/m ³	Tilapalvelu-liikelaitos	Tavoite toteutui. Kokonaisenergian ominais- kulutus oli 47,8 kWh/m ³

Esimerkkejä ilmastobudjetoinnista tilinpäätöksessä Joensuun ja Jyväskylän kaupungeissa.

5. Ilmastoviestintä

Tehokas ja suunnitelmallinen viestintä on olennainen osa onnistunutta ilmastotyötä. Se lisää tietoisuutta, motivoi osallistumaan ja vahvistaa kuntalaisten ja sidosryhmien luottamusta kunnan ilmastotoimiin. Ilmastoviestintä ei ole vain tiedottamista, vaan se luo yhteistä ymmärrystä tavoitteista ja rohkaisee toimimaan.

Viestintää tulee tehdä läpinäkyvästi ja ymmärrettävästi eri kohderyhmille: kuntalaisille, henkilöstölle, päättäjille, yrityksille ja muille sidosryhmille. Sisältöjä voivat olla esimerkiksi päästökehitystä kuvaavat raportit, tarinat ilmastotoimista, videot, paikalliset esimerkit tai vuorovaikutteiset tilaisuudet.

Ilmastoviestinnän tulisi olla säännöllistä, monikanavaista ja osallisuutta edistävää. Viestintäkanavina voidaan hyödyntää kunnan verkkosivuja, ilmastopolkua, sosiaalista mediaa, paikallislehtiä, uutiskirjeitä ja tapahtumia. Kunnan sisäisessä viestinnässä voidaan käyttää intranetiä, tiimikokouksia ja koulutuksia.

Kunta voi tehdä myös yrityksiä tukevaa ilmastoviestintää nostamalla kunnassa toimivien yritysten ilmastotoimia ilmastopolkuun.

Ilmastotyön vastuhenkilö tai työryhmä voi laatia viestintäsuunnitelman, joka tukee ilmastosuunnitelman toimeenpanoa ja varmistaa, että viestintä on tavoitteellista ja jatkuvaa. Hyvä viestintä tekee ilmastotyöstä näkyvää ja ymmärrettävää – ja siten myös vaikuttavampaa.

Ilmastoviestinnästä lisää hankkeen laatimasta [oppaasta](#).

[Ampumahiihtostadionin valaistus](#)

[Maaperän optimointi ja tilan parantaminen](#)

[Huomioidaan puurakentaminen kilpailutuksissa](#)

[Luovutaan öljylämmityksestä](#)

[Talotekniikan automatisointi](#)

[Energiatehokkaat talotekniset laitteet](#)

[Hukkalämmön hyödyntäminen](#)

[Lämmitys- ja ilmanvaihtoasetusten optimointi](#)

[Lämmön talteenotto](#)

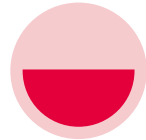
Kunta käyttää Ilmastopolku-palvelua, jossa toimenpiteiden eteneminen kirjataan julkisesti nähtäville.

Vuosisuunnitelma ilmastotyön rytmitykseen ja viestintään

Talousarvion valmistelu (elokuu–marraskuu)

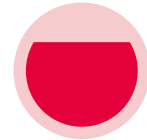
Talousarvion valmistelu; ilmastotoimien budjetointi

Talousarvion hyväksyntä (joulukuu)

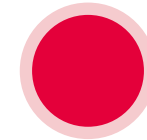
Talousarvio ja taloussuunnitelma hyväksytään valtuustossa vuoden lopulla.

Viestintä: Viestitään valmistuneesta ja hyväksytystä talousarviosta ja sen ilmastotoimista korostaen erityisesti konkreettisia, vaikuttavia toimenpiteitä tiedotteessa.

Talousarvion toteutus ja seuranta (tammi–helmikuu)

Mitkä ilmastotoimet aiotaan toteuttaa, miten ne etenevät ja miten niistä viestitään – viestintä suunnitellaan selkeästi osaksi toimenpiteiden toteutusta.

Tilinpäätöksen laadinta ja hyväksyntä (tammi–toukokuu seuraavana vuonna)

Tilinpäätöksen laadinta edelliseltä vuodelta; miten ilmastotoimenpiteet ovat edenneet.

Viestintä: Raportoi ilmastotoimien tulokset Ilmastopolkuun, viesti kunnan verkkosivuilla ja julkaise selkeä yhteenvedo ilmastotyön etenemisestä sekä vaikutuksista kuntalaisille ja medialle.

Tämä esimerkki kokousrytmistä ja viestinnän ajoituksesta tarjoaa selkeän aikataulupohjan ilmastotyön suunnittelulle, toimeenpanolle, seurannalle ja viestinnälle kunnassa. Sen avulla voidaan varmistaa, että ilmastotoimet kytkeytyvät kiinteästi talousarvioprosessiin ja että niistä viestitään suunnitellusti ja ajankohtaisesti eri vaiheissa vuoden aikana. Ilmastotyöhön liittyviä asioita tulisi käsitellä vähintään kahdessa kokouksessa vuodessa: talousarvion valmistelun yhteydessä ja tilinpäätöstä käsiteltäessä. Talousarviovaiheessa päätetään, mitkä toimenpiteet ilmastosuunnitelmasta viedään käytäntöön, ja tilinpäätöksessä tarkastellaan niiden toteutumista. On kuitenkin hyvä muistaa, että ilmastotyö on usein poikkihallinnollista ja monet toimenpiteet edellyttävät laajempaa yhteistyötä ja useampia yhteisiä kokouksia.

Sisällöllisesti esimerkki kattaa koko vuosikellon: ilmastotoimien budjetoinnin talousarvion valmisteluvaiheessa, hyväksytyn talousarvion viestinnän korostaen konkreettisia ja vaikuttavia ilmastotoimia, talousarvion toteutuksen ja seurantavaiheen, jossa ilmastotoimien eteneminen ja niihin liittyvä viestintä suunnitellaan, sekä lopuksi tilinpäätösvaiheen, jolloin viestitään ilmastotyön tuloksista ja vaikutuksista kuntalaisille ja medialle. Tämä rytmitys tukee järjestelmällistä, läpinäkyvää ja vaikuttavaa ilmastotyötä ja helpottaa myös ilmastotyön integroimista osaksi kunnan vuosittaista suunnittelu- ja raportointiprosessia.

Esimerkki toimenpiteiden toteutumisen keruusta Microsoft Teamsin Plannerin avulla

Microsoft Teamsin Planner-sovellus tarjoaa helpon ja visuaalisen tavan kerätä, jäsentää ja seurata kunnan ilmastotyön toimenpiteitä. Planner toimii tehtävienhallintatyökaluna, jossa ilmastotoimet voidaan esittää kortteina – jokainen kortti kuvaa yksittäistä toimenpidettä. Työkaluun lisätään jokainen toimenpide, määritellään vastuuhenkilö, raportoinnin päivämäärä automaattisella muistutuksella ja mahdolliset tarkemmat tiedot toimenpiteestä. Näin varmistetaan, että toimet eivät unohdu, päivitys ja raportointi ei ole henkilösidonnaista.

Planneria voidaan käyttää myös osana vuosittaista ilmastobudjetointia ja tilinpäätösraportointia: tehtävät voidaan esimerkiksi merkitä valmiiksi vuoden lopussa ja koostaa niiden perusteella yhteenveto.

Tehtävän nimi	Tehtävä	Alkamispäivä	Määräpäivä	Säilö	Edistyminen	Prioriteetti
☐ Vähäpäästöinen liikenne kunnan omilla kulkuneuvoilla	Ahlberg Eetu	1.8.2025	31.10.2025	Tehtävät	☐ Ei aloitettu	! Tärkeä
☐ Kaikkien käytössä olevat etätyöpisteet	Ahlberg Eetu	1.8.2025	31.10.2025	Tehtävät	☐ Ei aloitettu	! Tärkeä
☐ Parannetaan eri jätejakeiden kierrätysastetta kunnan kiinteistöissä	Ahlberg Eetu	1.8.2025	31.10.2025	Tehtävät	☐ Ei aloitettu	! Tärkeä

Kunnan ilmastosuunnitelman toimenpiteet

☐ Kaikkien käytössä olevat etätyöpisteet

Ahlberg Eetu

Tarjotaan etätyömahdollisuuksia ja pyritään ottamaan huomioon lähipalvelut

Säilö

Tehtävät

Alkamispäivä

01.08.2025

Edistyminen

Ei aloitettu

Määräpäivä

31.10.2025

Prioriteetti

! Tärkeä

Toista

Kuukausittain

Muistiinpanot

Näytä kortissa

Raportoi toimenpiteen valinta/toteuma muistiinpanoihin tai lisää se liitteenä.

Tarkistusluettelo

Lisää kohde

Liitteet

Lisää liite

Tila

3 Tehtävää jäljellä

Ei aloitettu

3

Käynnissä

0

Myöhässä

0

Valmis

0

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Lisätietoja:

Eetu Ahlberg

Projektipäällikkö, Ilmastokestävä Pohjois-Karjala 2030

Eetu.Ahlberg@pohjois-karjala.fi

0503409009